

**Universitat de les
Illes Balears**

Facultat d'educació

Memòria del Treball de Fi de Grau

El rol de l'adult en el joc lliure de l'infant

Melania Ballesteros Martorell

Grau Educació Infantil

Any acadèmic 2014-15

DNI de l'alumne: 43164704Y

Treball tutelat per Carme Pinya Medina

Departament de Pedagogia Aplicada i Psicologia de l'Educació

L'autor autoritza l'accés públic a aquest Treball de Fi de Grau.

Paraules clau del treball:

Joc lliure, rol de l'adult, intervencions de l'adult, relacions adult-infant, free play.

Resum

El treball que es presenta a continuació és un estudi qualitatiu de caràcter bibliogràfic sobre el paper de l'adult en el moment de joc lliure de l'infant. El treball té la finalitat de conèixer en profunditat quines són les estratègies i intervencions que ha de dur a terme la persona adulta per convertir aquests joc en situacions d'aprenentatge beneficioses per al desenvolupament de l'infant. A través d'una recerca teòrica, podem contextualitzar la naturalesa del joc per, posteriorment, planificar unes estratègies útils per a les situacions reals de joc.

Les conclusions extretes de la fonamentació teòrica juntament amb unes entrevistes personals a mestres d'Educació Infantil, revelen que l'adult és el factor essencial per crear unes condicions de joc favorables. En aquest sentit, són indicadors a tenir en compte l'espai on te lloc l'activitat, els materials que s'ofereixen als infants, l'ambient que es crea al voltant i les relacions que s'estableixen entre adult-infant.

Paraules clau

Joc lliure, rol de l'adult, intervencions de l'adult, relacions adult-infant, free play.

Abstract

The work presented below is a qualitative bibliographical study about the role of adult during free play of the child. The work is intended to know in depth which are strategies and interventions to be carried out to convert these play in a learning situation beneficial to development of the child. Through a theoretical research, we can contextualize the nature of the game to plan strategies useful in real situations of the game.

The conclusions of a theoretical foundation along with personal interviews kindergarten teachers, reveal that the adult is essential to create a favorable playing conditions. In this sense, are indicators to take into account the space where the activity takes place, the materials offered to children, the atmosphere created around and the relationships between adult-child.

Keywords

Free play, the role of the adult, interventions adult, adult - child relationships

ÍNDEX

Resum

Paraules clau

Abstract

Keywords

1. Introducció.....	5
2. Objectius	6
Objectius Generals:.....	6
Objectius específics:	6
3. Fonamentació teòrica.....	7
El joc a l'Educació Infantil: aportacions teòriques sobre la seva naturalesa.....	7
El context en el desenvolupament del joc de l'infant.....	10
L'adult, agent particip en el desenvolupament del joc de l'infant.....	12
4. Metodologia	18
5. Anàlisi interpretativa.....	20
6. Conclusions.....	29
7. Referències bibliogràfiques	32
8. Annexos	33
Annex 1: Guia didàctica	33
Annex 2: Entrevistes a mestres d'Educació Infantil.....	38

1. Introducció

La realització d'aquest projecte d'innovació didàctica sustenta la seva justificació en la necessitat de realitzar un treball de recerca centrant la mirada en la investigació del rol de l'adult durant el joc lliure de l'infant. El joc és una de les activitats primàries que realitza l'esser humà a través de la qual aquest desenvolupa les seves capacitats actitudinals, cognitives i, fins i tot, emocionals. Durant aquest procés, l'adult juga un paper molt important ja que per als infants és un model de referència i de seguretat. Per tant, el rol de l'adult, tal vegada hauria de propiciar una sèrie d'actituds i accions que afavoreixin el moment del joc. És important assenyalar que el món adult que envolta a l'infant es veu reflectit posteriorment en els seus jocs i, per tant, moltes de les actuacions dels adults seran les responsables de conductes posteriors dels infants. A través del projecte consolidarem aquestes hipòtesis.

Per altra banda cal dir que podem trobar adults amb una visió negativa del joc, amb prejudicis en torn a aquest. Això fa que aquests afectin negativament al temps lliure dels infants. Podem parlar de pors que arriben a generar conflictes entre l'adult i el nin com, per exemple, la utilització que fan els adults del joc per castigar o extingir actituds infantils que no desitgem o per reforçar conductes que volen potenciar en ells. Més endavant, en parlarem.

A més, a través del marc teòric, podrem donar resposta i justificar les preguntes reflexives del projecte: ha d'intervenir o no l'adult? amb quin objectiu ha d'intervenir? Com, quan i perquè ho ha de fer? ha d'intervenir a nivell grupal o individual? L'adult ha de dur a terme una planificació prèvia de la seva intervenció? Afecta positiva o negativament la intervenció de l'adult en el joc? L'adult ha de respectar la iniciativa de l'infant?.

2. Objectius

Objectius Generals:

1. Aprofundir en la importància del rol de l'adult durant el joc de l'infant.
2. Analitzar les alternatives i estratègies d'intervenció al joc.

Objectius específics:

1. Desenvolupar i definir una guia didàctica amb pautes i estratègies d'intervenció que permetin a l'adult guiar-se alhora de dur a terme el seu paper.

3. Fonamentació teòrica

El joc a l'Educació Infantil: aportacions teòriques sobre la seva naturalesa.

Pedagogs, mestres, i famílies coneixen la importància que té el joc en la vida dels infants. El joc és un activitat universal, una activitat que les persones realitzem al llarg de tota la vida i que contribueix al desenvolupament integral de l'infant.

Mitjançant el joc s'ofereix a l'infant moltes ocasions d'aprenentatge ja que posa en marxa habilitats i desenvolupa i millora les que ja estan apreses. A través del joc, l'infant explora tant el seu entorn com les persones i objectes que l'envolten. A més, aprèn a coordinar les seves pròpies accions i la dels altres.

El joc ofereix a l'infant la possibilitat d'espais per assajar, provar, explorar, intercanviar, experimentar, interactuar, etc. Per altra banda, contribueix a satisfer les seves necessitats i a complir els seus desitjos. Front això, cal dir que no sempre s'han mantingut les mateixes consideracions sobre la naturalesa del joc.

Fent un estudi, varis autors han proporcionat diferents definicions de la seva naturalesa. Al llarg dels anys s'han elaborat nombroses teories sobre l'origen, característiques i finalitats del joc. N'hi ha que es contraposen i d'altres que es complementen. La majoria destaquen aspectes concrets del comportament lúdic però hi ha poques que engloben tot el camp lúdic.

Breument, faré una síntesi de les diferents teories d'acord amb l'evolució que ha sofert la concepció del joc. Parlaré de tres grups de teories agrupades en tres blocs: teories clàssiques, teories modernes i pedagogia lúdica. L'objectiu d'aquesta agrupació en blocs és oferir una visió més clara del canvis que ha anat incorporant el concepte *joc* al llarg de la història. Per aquest motiu, es troben ordenades cronològicament amb els respectius autors i amb la seva visió, interpretació i característiques del joc.

Teories clàssiques

Les teories clàssiques se situen des de mitjans del segle XIX fins al primer terç del segle XX i destaquen per seu caràcter evolucionista. Aquests teòrics es centren en l'estudi de la naturalesa humana i només tracten el joc incidentalment. Les teories clàssiques són:

- a) Teoria del descans o recreació (Schaller, 1795): aquesta teoria defensa que el joc es considera una activitat que allibera dels problemes, inquietuds i cansament.

- b) Teoria de l'excés d'energia (Spencer, 1855): el joc s'entén com un medi per alliberar les forces que no podem fer servir durant altres moments del dia.
- c) Teoria de la recapitulació (Stanley Hall, 1904): aquesta teoria considera que l'infant, a través del joc, realitza una recapitulació de l'evolució de l'home.
- d) Teoria de l'exercici preoperatori (Groos, 1901): en aquest cas el joc es una exercici preoperatori on es treballen tant funcions fisiològiques com psicològiques. Per això, el joc és una preparació per a la vida adulta i la supervivència.

Teories modernes

Les teories modernes es desenvolupen al llarg del segle XX fins a l'actualitat. En aquest cas, el joc passa a ser un element d'estudi rellevant en tant que forma part del desenvolupament humà. Les teories modernes són:

- a) Teories de les funcions simbòliques: en aquest grup podem parlar d'aquelles teories que consideren el joc com una funció simbòlica. Tres d'aquestes teories són: el joc com a satisfacció a nivell simbòlic de les necessitats i interessos de l'infant; el joc com a funció expressiva a nivell conscient; i el joc com a funció expressiva de conflictes inconscients (psicoanalistes).
- b) Teoria Piagetiana: per a Jean Piaget (1896), el joc forma part de la intel·ligència de l'infant. Es centrà principalment en la cognició deixant de banda els aspectes emocionals i motivacionals del nin. Seguint aquesta teoria, Piaget presenta una teoria del desenvolupament per etapes (sensoriomotriu, preoperatòria, concreta i pensament operatiu).
- c) Teoria Vigotskyana: segons Vigotsky (1924), el joc sorgeix de la necessitat de contacte amb els altres. Afirmar que la naturalesa i l'origen del joc és de caire social. D'acord amb les seves idees, les funcions per a la supervivència ens són donades biològicament i les funcions humanes són resultat del contacte social.
- d) Teoria de Sigmund Freud (1905): la seva teoria està basada en el psicoanàlisi i vincula el joc a l'expressió d'instints reprimits, concretament l'instint de plaer.
- e) Teoria ecològica de Brofenbrenner (1979): considera que el joc està determinat per diversos factors ambientals, físics i culturals. Considera la persona com un organisme actiu, que encaixa dins d'un altre, establint relacions entre ells, de manera que, en canviar un element, tot el conjunt també canvia.

Pedagogia lúdica

A través de la pedagogia lúdica, es reconeix el valor pedagògic del joc. Les pedagogies lúdiques són les següents:

- a) Freidrich W.A Froebel (1782): considerava el joc com un dels mitjans fonamentals per al desenvolupament de l'infant. Per això, cal que l'educador estigui atent i tingui cura del joc infantil, creant espais adequats, dirigint el joc, etc. Per a ell, l'activitat lúdica consistiria en els següents objectius: exercitar la força i l'agilitat del cos, desenvolupar els sentits, la intuïció, la creativitat, establir vincles afectius i tenir control de voluntat.
- b) Rosa (1866) i Carolina Agazzi (1870): basen la seva metodologia en el respecte a la llibertat i espontaneïtat del nin a través de la proposta d'activitats lúdiques. Es preocupen per la creació d'un ambient de responsabilitat, no tan sols a través de les activitats de la vida quotidiana, sinó amb l'ús de materials naturals, als quals els poden treure el màxim potencial. A través d'aquests materials afavoreixen, a més de l'autonomia, la responsabilitat amb el medi que els envolta.
- c) Ovide Decroly (1871): pretenia "preparar l'infant per la vida" creant un ambient que ofereixi a l'infant l'estimulació adequada. Considerava el joc com una necessitat de l'infant, com un mitjà adequat per al seu desenvolupament sensorial, motor i intel·lectual. A més, Decroly aconsella que tota activitat escolar ha de presentar-se com un joc estimulants.
- d) Maria Montessori (1870): crea un material didàctic que consisteix en joguines educatives. Aquest material es centra en els sentits i la finalitat d'això es desenvolupar la intel·ligència. Per a ella, el paper de l'educador és important, ja que ha d'organitzar el material en relació a les capacitats dels infants i ofereix un clima positiu per a l'aprenentatge.
- e) Emmi Pikler (1902): la visió de Emmi Pikler sobre els infants, les seves propostes i investigacions han inspirat contínuament a mestres i educadors. Pikler concep l'infant com un ser actiu, competent i digne de confiança. La seva proposta es basa en el respecte a l'activitat lliure l'infant, la qual dintre d'un entorn satisfactori amb l'adult, els infants es senten segurs. D'aquí ve donada la llibertat de joc i de moviment, fet que els permet construir la seva pròpia autonomia.
Els materials proposats per Emmi Pikler són estructures sòlides ideades per promoure el moviment i l'experimentació corporal dels infants.

- f) Elionor Goldschmied (1910): Elionor és la pionera de les propostes metodològiques més actuals per a la llar dels infants. Les seves propostes són la panera dels tresors per als infants en el primer any de vida i del joc heurístic, adient per al segon any. Per una banda, l'infant utilitza la panera dels tresors per jugar amb objectes comuns, fet que li permet utilitzar-la com una eina per aprendre de si mateix, del seu entorn i de les persones que l'envolten. Per altra banda, el joc heurístic és una proposta en la qual a través d'un material obert, poc estructurat, l'infant experimenta amb els objectes i poc a poc va descobrint les possibilitats d'aquest.
- g) Anna Tardos (1943): Directora del l'institut Pikler-Lóczy, dona continuïtat al treball iniciat per la seva mare Emmi Pikler. Els seus principis pedagògics són proporcionar un espai per a l'activitat autònoma, una relació segura amb l'adult, tractar l'infant com una persona positiva, ajudar-lo a desenvolupar les seves capacitats, tractar-lo amb respecte i tenir cura del seu estat de salut.

El context en el desenvolupament del joc de l'infant

Alhora de parlar del joc lliure hem de tenir clar que aquest és una activitat lúdica dirigida per l'infant, per això, cal tenir present el principi lúdic del joc. Durant l'Educació Infantil, aquest principi desenvolupa un paper fonamental ja que el joc forma part d'una de les necessitats vitals per l'infant.

A través del joc el nin projecta el seu mon. Als seus jocs reproduceix les seves vivències i el context que l'envolta. A més, el nin descobreix totes aquelles activitats que més endavant constituïran la seva pròpia vida. El joc és, doncs, el mètode més eficaç d'aprenentatge sempre que s'adapti al ritme de l'infant, afavoreixi la seva activitat lliure i la interacció i cooperació.

El medi i el mon de les persones que envolten a l'infant juguen un paper essencial en el seu desenvolupament. És indubtable que la família és el primer i principal nucli de socialització. A la mateixa vegada, les interaccions entre els membres que formen aquest grup estan condicionades per les relacions d'ordre social, polític, econòmic, religiós i ambiental. Per Arnaiz (1993), les relacions que l'infant estableix amb les persones que l'envolten li aporten seguretat i autonomia progressiva.

Observant als infants, podem comprovar que a mesura que creixen els seus jocs van variant. Per tant, podem parlar d'una evolució del joc durant el desenvolupament infantil.

Jean Piaget (1896) va realitzar una descripció dels principals tipus de jocs que van apareixent de forma cronològica durant el desenvolupament de l'infant. Per això, Piaget estableix uns estadis evolutius en els quals predomina una forma determinada del joc. La seqüència establerta és la següent:

- a) Estadi sensoriomotor (0-2 anys): predomina el joc funcional o d'exercici i consisteixen en repetir accions per el plaer d'obtenir un resultat immediat com, per exemple, caminar, gatejar, mossegar, etc.
- b) Estadi preoperacional (2-6 anys): predomina el joc simbòlic. Aquest tipus de joc consisteix en simular situacions, objectes o personatges que no estan presents en el moment del joc.
- c) Estadi de les operacions concretes (6-12 anys): predomina el joc de regles. En aquesta tipus de joc, els jocs són conscients de que existeixen unes normes i cada un sap el que ha de fer.

Al mateix temps, descriu com simultàniament va apareixent a la mateixa vegada el joc de construcció, aproximadament a partir del primer any.

El joc, a més d'aportar plaer al nin, és una activitat que estimula el seu desenvolupament. A través d'aquest joc els infants poden descobrir i mesurar les seves possibilitats i afavorir el seu desenvolupament cognitiu, social, emocional i motor. A més, personalment, penso que jugar permet a l'infant expressar els seus sentiments, conflictes, pors, fantasies, etc. També és una altra via per alliberar les seves tensions i, en molts moments, sentiments de culpa que en ocasions han pogut sentir.

Uns dels descobriments més significatius en relació al desenvolupament de l'infant són recollits de la ma de la Dra. Emmi Pikler (1902), directora de l'Institut Lóczy, institut metodològic d'educació i cures de la primera infància. Aquestes investigacions es caracteritzen per el descobriment de les condicions de l'entorn que funcionen com a factors decisius en el desenvolupament de l'infant. Aquestes investigacions revelen l'existència d'uns eixos que afavoreixen aquest desenvolupament. Aquests eixos són: l'espai, els objectes, la indumentària i l'adult, factor que ens aturarem a analitzar amb més profunditat.

Per afavorir la creació d'un entorn òptim per al desenvolupament de l'infant, l'adult juga un paper essencial. En primer lloc és necessari aportar seguretat, és a dir, tant l'adult com l'espai i els objectes no han de posar en perill la salut física i mental del nin. I en segon lloc, l'adult s'ha d'encarregar d'oferir al nin diferents possibilitats d'aprenentatge, creant diversos espais i posant a la seva disponibilitat objectes que permetin a l'infant desplegar la seva activitat.

Per concloure amb aquest apartat, és oportú mencionar que dins el context i l'entorn que envolta l'infant, l'adult ha de complir un rol directe en les cures diàries i indirecte el les activitats de l'infant. La seva funció, basada en el model de criança ideat per Emmi Pickler (1902), consisteix en les següents actituds:

- Presentar-se a l'infant com un agent disponible, capaç de satisfer les seves necessitats.
- Minimitzar, seleccionar i ordenar els estímuls de l'entorn. Actualment, l'infant rep una gran quantitat i simultaneïtat d'estímuls i, tal vegada, poden resultar caòtics per a ell.
- Observar i proveir els factors que faciliten el desenvolupament de l'infant.
- Crear i organitzar un entorn i un espai que permeti a l'infant moure's lliurement.
- Manipular i traslladar el cos de l'infant en postures que facilitin la seva autonomia.
- Seleccionar els objectes adequats a cada moment del desenvolupament de l'infant. Aquests objectes han de promoure la seva autonomia, exploració i aprenentatge, evitant perills. Anna Tardos, psicòloga i actual directora de l'institut Pikler Lóczy, va revelar a un dels seus estudis, *La selection des jouets du point de vue pedagogiques*, Hungria, Instituto Lóczy, (1965, p.12) que les propietats dels objectes repercuteixen sobre l'activitat de l'infant. A més, posa de manifest que determinades joguetes fabricades per als infants generen uns estímuls especials destinats a captar l'atenció del nin des del mateix objecte.

L'adult, agent particip en el desenvolupament del joc de l'infant

Les interaccions i relacions socials també són extremadament importants per al desenvolupament social i emocional. Les primeres relacions personals que els infants estableixen son les que arribaran a convertir-se en les seves figures d'afecte. És en aquests moments quan la figura de l'adult agafa força. Els infants utilitzen aquestes relacions d'afecte com un punt de partida per desenvolupar relacions amb els adults.

Els nins cerquen relacions amb els adults per diferents motius. Entre d'altres, per sentir-se segurs, aprendre del seu món, relacionar-se amb altres, etc. Aquests moments són crucials per l'infant ja que aquest dona lloc a diferents interaccions amb algun tipus d'interès, ja sigui per demanar ajuda, per guiar-se o, simplement, per donar resposta a molts dels seus interessos. Per això, la disposició de l'adult front aquestes situacions és clau. A partir d'aquí, l'infant agafarà confiança i considerarà aquesta figura adulta com un punt de referència.

Durant el joc, s'estableix una interacció mútua i satisfactòria infant-adult on l'infant gaudeix de l'atenció de la persona adulta. Aquest fet dona lloc a una llaç afectiu entre ambdós. Hem de tenir en compte que el fet de jugar és una experiència emocional i social i per això, l'estimulació de l'infant és clau per al desenvolupament de les pròpies habilitats.

Los niños se valen de los juegos para resolver y dominar dificultades psicológicas muy complejas (...). Tan valioso es el juego en ese sentido que la terapia por el juego se ha convertido en el procedimiento principal para ayudar a los niños pequeños a vencer sus dificultades emotivas. (Bettelheim, 1989)

A través del joc el nin desenvolupa intercanvis per imitació i per diferents estratègies comunicatives com el contacte corporal, la veu, la mirada, els gestos, etc. Aquest fet el porta a la descentralització i autonomia, és a dir, el nin es comença a socialitzar, escolta, s'adapta, comparteix, etc. "El joc permet que l'infant creï un món independent però a la mateixa vegada semblant al de l'adult per, així, dotar-se de la seva pròpia autonomia" (Mujina,1983).

És precisament la llibertat de l'infant el que garanteix la majoria d'avantatges del joc com a espai de desenvolupament. Recordem com s'afavoreix l'autonomia, la creativitat, les experiències vinculades a l'èxit, l'autoestima, etc. El joc lliure es considera com un tipus d'activitat que afavoreix més la creativitat de l'infant, més que no pas el joc guiat o estructurat (Ferland, 2005).

Davant el joc com a espai d'aprenentatge, l'adult pot, per una banda, decantar-se pels aspectes més instructius, incidint negativament en el caràcter lliure del joc o, per altra banda, caure en un excessiva llibertat, que incidirà probablement en la desorientació dels infants. És necessari que l'adult recordi què és el que s'està afavorint quan es deixa jugar als infants. Per això, han de tenir prou recursos per saber com ho han de fer i de quina manera ho poden valorar. Més endavant es mostraran una sèrie de recomanacions que afavoriran les intervencions dels adults.

D'acord amb el grau d'autonomia, l'infant es relaciona de diferents maneres amb l'adult. En primer lloc, podem parlar d'una acceptació per part de l'infant. En aquesta cas, el nin rep voluntàriament la presència de l'adult. En segon lloc, l'infant cerca l'adult, és a dir, mira l'adult cada vegada que el perd del seu camp de visió. En tercer lloc, l'infant provoca l'adult demandant la seva atenció a través d'accions forçades. També podem parlar d'agressions, on l'infant ataca violentament a l'adult. En cinquè lloc, l'infant espera l'aprovació de l'adult per afavorir la seva autoestima i fer reconèixer els seus assoliments. Un altre tipus de relació és la que l'infant depèn molt de l'adult i espera les seves ordres. En aquesta situació, l'infant necessita que li diguin com ho ha de fer per poder actuar.

Durant l'activitat autònoma del nin, l'adult no actua directament. El nin pot imitar als seus pares i és ell el que assoleix una acció que neix d'ell mateix. El nin arriba a assolir aquesta autonomia perquè un adult li ha permès conèixer i explorar l'entorn. Per això podem dir que l'adult no és qui genera el joc, pot promoure o provocar però no dirigir l'activitat lliure de l'infant. Durant el joc, aquest rol generador forma part del nin i allò que l'impulsa són els seus interessos, necessitat o desitjos. "El joc és, sobretot, allò que l'infant difereix de l'adult" (Decroly, 1987).

Jugar és una necessitat per a l'infant. L'ajuda a apropar-se i a establir vincles afectius amb els altres i per a ell és una font de plaer. Per al nin, l'adult té tot el poder però en el moment del joc l'infant té la possibilitat de poder invertir aquest rol, és a dir, pot invertir els papers de la vida real fet que li proporciona diferents plaers: el plaer sensoriomotor, plaer de crear i destruir, el plaer de fer allò que està prohibit, etc.

Per altra banda, a través del joc, l'infant desenvolupa les seves habilitats socials. En primer lloc, descobrirà la vida social dels adults que l'envolten i les regles per les quals es regeixen aquestes relacions i, a més, li permetrà identificar-se amb l'adult imitant el seu món. Front aquestes afirmacions, considero que l'adult ha de tenir molt present allò que transmet ja que aquest incorporarà aquestes regles al seu joc i, principalment, a la seva vida.

Fins aquí, queda remarcada la idea que l'adult és un factor clau en el desenvolupament de l'infant. Cal tenir present que el primer joc de l'infant és el reconeixement entre la mare i el fill. Un d'aquests primers jocs és l'acte d'alletar, moment on s'estableixen un sèrie de mirades i un tipus de comunicació especial. D'aquesta manera és com es va creant un vincle afectiu que els acompanyarà al llarg de tota la vida.

Es planteja una pregunta: l'adult ha d'ensenyar a jugar a l'infant? Hem d'ensenyar tot allò a què poden jugar per a que ells, posteriorment, puguin decidir ells mateixos?

En l'àmbit del joc, ensenyar l'infant comporta el perill de disminuir la seva activitat, de fer-la monòtona. Si li ensenyem el que es pot fer amb una joguina determinada, com «s'hi ha de jugar», empobrim, limitem la seva capacitat del joc i el camp de les seves descobertes, tot i que sigui de manera involuntària. (Tardos, 2010, p. 34).

Personalment, estic d'acord amb aquesta afirmació. L'adult ha de deixar que l'infant experimenti de manera autònoma per adonar-se'n ell mateix de tot allò que pot fer amb aquell objecte. Però per altra banda, penso que el que si cal és ensenyar les normes de comportament del joc, és a dir, allò que es pot fer i el que no es pot fer. Avançar-li aquestes regles o, simplement la manera adequada d'utilitzar aquell objecte, no significa que estiguem ensenyant a com han de jugar.

Cal que l'adult sigui observador, flexible i tolerant respecte de l'acció de l'infant, actitud que no s'ha de confondre amb la manca d'ordre i definició de límits. Es tracta de no oblidar els objectius de la intervenció, però sense imposar-los. A més, poden acceptar les respostes no esperades i valorar-les; és molt possible que també siguin vàlides.

L'adult també ha de convidar l'infant. Ha de tenir en compte que la seva intervenció està centrada en oferir el context i el material. El fet d'oferir els objectes o materials adients al nivell evolutiu, afavoreix un correcte desenvolupament: “Nada parece mejor que dejar que el niño juegue libremente en un entorno apropiado, con materiales ricos, y buenos modelos culturales en que pueda inspirarse.” (Bruner, 1986, p. 81).

Els aspectes com mantenir una actitud de disponibilitat i de comunicació amb l'infant, a més de valorar el llenguatge tant verbal com no verbal, també afavoreixen el feedback infant-adult durant el joc. Aquest fet possibilitarà la resolució dels conflictes i afavorirà l'aprenentatge de nous coneixements. Front això, ens demanem pel paper de l'adult en aquestes situacions compartides de joc. S'han identificat algunes actituds i disposicions dels adults que produeixen més beneficis en l'infant pel que fa a la interacció (Garcia, Lola. 2004) :

- Implicació. Els infants s'impliquen molt més amb adults més expressius, que mostren efectes positius durant la interacció.

- Ajustament. Els adults que expressen afectes negatius o positius excessius no ajuden a la regulació emocional de l'infant.
- Horitzontalitat. El joc adult-infant s'ha de caracteritzar per una relació horitzontal on la interacció és recíproca i igualitària entre els participants.
- No directivitat. L'adult no ha de dirigir l'activitat de l'infant. De ser així, roba la iniciativa d'aquest. "Mostra sintonia amb l'activitat de l'infant i facilita la seva ajuda quan se li sol·licita" (Bruner, 1984).

A més, cal que la persona adulta respecti els ritmes de l'infant. Ha de donar uns espais de temps amplis per a les respostes de joc. No tots els infants presenten els mateixos ritmes d'acció ni desenvolupament. Donaldson (1979) ens ho indica en escriure: "Si se desea estimular el desarrollo de la capacidad de reflexión en estadios tempranos, no son la rapidez y la seguridad lo que hay que destacar" (Donaldson, 1979, p. 117).

Per altra banda, també cal respectar les actituds menys actives de l'infant així com la seva necessitat de jugar sol o de no jugar i solament observar, com a moments que també formen part del seu procés d'aprenentatge. També, Martínez Criado (1998) ens ho indica quan demana un respecte per al joc individual infantil i, fins i tot, per al nen que no juga, que sols mira i observa. L'infant que no juga, probablement no ho faci perquè aquell joc o jogueta no és del seu interès. Per això, caldria oferir-li altres possibilitats.

Als nens que corren no els hem de proposar un llibre d'imatges sinó més aviat una pilota per xutar. A l'infant que s'aïlla, al que s'asseu o dubta, potser una nina tova, que amb la seva aparença fràgil però amigable l'ajudarà a posar-se a jugar. (Tardos, 2010, p. 40).

En la meua opinió, les propostes que ofereixen els adults han de ser útils, és a dir, que compleixin els seus interessos, que es decideixen juntament amb ells i que no es converteixen en ordres. Quan la proposta de l'adult agrada al nin, aquest es veu obligat a demanar-li ajuda fet que provoca que es vagin despertant els seus interessos.

Penso que existeixen moltes coses que un nin pot aprendre de les persones adultes que l'envolten i viceversa i, què millor manera de fer-ho a través del joc? Penso que és un moment especial del qual es poden treure aspectes beneficiosos tant per l'adult com per a l'infant. A

través d'aquesta activitats, el pare pot proporcionar-li infinitat d'actituds, habilitats i coneixements necessaris per al seu creixements. A més, crec que l'adult ha d'estimular l'infant, ha d'afavorir el seu potencial despertant-li el desig d'aprendre i creant condicions de joc adequades.

L'infant no rebrà d'aquesta experiència de joc una base sòlida si els pares o educadors no es comprometen emotivament. Implicar-se i participar és una condició imprescindible per donar sentit al joc de l'infant. Es creen llaços molt especials, llaços que reforcen la confiança i les relacions. La persona adulta sempre hi ha de ser, oferint afecte, seguretat, ordre, límits. El respecte que s'origina cap a l'infant és especial i per això és essencial el posicionament de l'adult, que inicia la relació amb ell a partir de l'afecte, comunicant-se, oferint seguretat i un context cultural on pugui integrar-se com a individu.

El repte per a la societat, escoles , educadors i famílies és trobar un equilibri que permeti als infants desenvolupar el seu potencial sense anar més enllà dels seus límits personals i deixant-los temps per gaudir del joc lliure.

El joc de l'infant és, doncs, una activitat estimulante i útil des de diferents punts de vista. Amb tot, si el nen juga, no és perquè sap que el joc li és útil, que el «prepara per a la vida»; si juga és perquè li agrada, perquè és feliç; si juga es perquè del joc realitza els propis desitjos i inspiracions. El joc és una activitat que surt d'un estímul interior. Amb el joc hi estan fonamentalment lligats la lliure elecció, el fet que és bo, que li proporciona alegria. (Tardos, 2010, p. 9)

4. Metodologia

La investigació és un procés metòdic i sistemàtic utilitzat per donar resposta a unes necessitats. Aquest procés metòdic, fa servir una metodologia determinada. Per això, la metodologia seleccionada per a la realització del TFG és una metodologia qualitativa ja que l'objectiu és aprofundir sobre un tema determinat i no s'estudien elements amb un objectiu quantificable.

Mostra

La mostra principal per al treball de recerca són adults. D'acord amb la temàtica del treball, es realitzaren entrevistes personals i anònimes a deu mestres d'educació infantil, 8 dones i dos homes. El contacte amb les deu mestres s'estableix via telefònica amb l'objectiu de concretar uns dies per a realitzar les entrevistes. Amb sort, quasi totes contesten amb rapidesa i es mostren participes en tot moment. De cada un dels entrevistats es coneixen els següents eixos: sexe, edat, anys de professió, centre i aula.

Instruments de recollida de dades

La recollida de dades es durà a terme, per una banda, a través de la lectura ,és a dir, a través de la recerca de fonts documentals. Per altra banda, com he dit anteriorment s'empraran eines com l'entrevista qualitativa a mestres d'educació infantil. L'objectiu d'aquestes entrevistes és conèixer quins són els punts de vista que tenen els adults en relació al joc lliure i les seves consideracions en torn a les possibles intervencions dins aquest. A més, podem conèixer quines són les seves actituds a l'aula duran els moments de joc. D'aquesta manera, coneixerem la visió d'un dels contextos més propers de l'infant.

Procés

Abans de realitzar les entrevistes i confirmat l'interès dels mestres, a cada un se li ha explicat quina es la intencionalitat de l'estudi i quins objectius es volen aconseguir. Per això, es fa una petita introducció de la temàtica per contextualitzar la situació. També s'expliquen altres aspectes com la garantia de l'anonimat i la confidencialitat. Cada entrevista s'ha realitzat a cada mestra de manera individual i amb un format semblant a la conversa amb una durada d'uns 30 minuts cada una aproximadament

Durant l'entrevista, l'investigador només enuncia les preguntes intentant ser el més natural possible a fi que les persones entrevistades es sentin més còmodes i s'expressin amb més fluïdesa. Només dues de les entrevistes s'han realitzat a través del correu electrònic ja que per motius laborals era impossible coincidir les dues en horaris. Cal dir que això no ha suposat cas problema ja que hem estat en contacte via telefònica per qualsevol dubte.

Anàlisi de dades

Una vegada obtinguda tota la informació de les entrevistes, es farà un anàlisi detallat. L'anàlisi interpretativa està estructurada en dues dimensions principals: 1) concepcions en torn al joc i 2) intervencions en el dia a dia. La primera dimensió està dividida en 5 categories on es recullen els diferents punts de vista i reflexions. La segona dimensió es divideix en 7 categories on apareixen les diferents actuacions durant el joc en el dia a dia de l'escola.

La taula resultant és la següent:

DIMENSIÓ 1: Concepcions en torn al joc	DIMENSIÓ 2: Intervencions en el dia a dia
CATEGORIA 1: Funció del joc	CATEGORIA 1: Temps de joc
CATEGORIA 2: Reducció del temps de joc	CATEGORIA 2: Materials de joc
CATEGORIA 3: Presència de l'adult durant el joc	CATEGORIA 3: Situacions de conflicte
CATEGORIA 4: Què aporta la intervenció de l'adult en el joc?	CATEGORIA 4: Joc dirigit o espontani?
CATEGORIA 5: Normes de comportament social	CATEGORIA 5: Ritmes de joc
	CATEGORIA 6: Reconeixement de les accions dels infants

5. Anàlisi interpretativa

Una vegada realitzat el marc teòric i partint d'una fonamentació teòrica, podem realitzar una interpretació i anàlisi de les dades obtingudes a través de les entrevistes realitzades als diferents mestres. L'objectiu d'aquestes entrevistes personals és conèixer els diferents punts de vista que poden tenir en torn al joc i, a més, analitzar quines són les seves estratègies d'intervenció en el dia a dia de l'aula.

Per realitzar les entrevistes, com he comentat anteriorment, s'ha agafat una mostra de 10 mestres d'Educació Infantil. Aquestes mestres es troben al mateix centre fet que m'ha permès avaluar detingudament les opinions de tots els membres que formen part de l'equip del cicle d'Educació Infantil. A més, m'ha permès visualitzar si tots segueixen la mateixa línia educativa o, per el contrari, si cada un segueix un camí diferent.

A continuació, faré un anàlisi exhaustiu de cada una d'aquestes preguntes d'acord amb la categorització descrita a l'apartat de la metodologia: 1) Concepcions en torn al joc i 2) intervencions en el dia a dia.

Dimensió 1: Concepcions en torn al joc

A través d'aquesta primera dimensió es pretén conèixer les consideracions més pròpies de cada un dels mestres en torn a la visió i funcionalitat que tenen sobre joc.

Categoria 1. Funció del joc

En primer lloc, com a introducció, la primera pregunta realitzada fou: *quina és la funció del joc des del teu punt de vista?*. El que pretenia a través d'aquesta pregunta és conèixer quina visió i valoració personal tenen de la funcionalitat del joc. De forma general, la majoria consideren que el joc permet i afavoreix el desenvolupament físic i motor de l'infant, coincidint així amb les idees de Bernard Aucouturier (1934).

D'altra banda també recolzen que el joc és una activitat de descoberta que permet desenvolupar les capacitats cognitives i socials. He pogut concloure que donen molta importància a les relacions entre els infants i, per això, creen situacions que reforcen les relacions socials i la concepció de grup.

Una de les mestres em va resumir en una frase quina era la seva visió del joc: "El joc és la manera d'expressió i d'aprenentatge més natural dels infants", mestra de P4. Aquestes

paraules em cridarem molt l'atenció ja que a través d'elles em deia moltes coses. Personalment, és essencial considerar el joc com una eina d'aprenentatge que ofereix a l'infant infinitat d'oportunitats de creixement personal.

Categoria 2: Reducció del temps de joc

A la pregunta: *En l'actualitat, existeixen diferents factors que ha provocat una reducció del temps destinat al joc lliure, aspecte negatiu per a l'infant. D'acord amb la societat actual, quins creus que podrien ser aquests factors?*, tots coincideixen en que el món de la tecnologia s'ha endinsat de forma excessiva en la vida dels infants fet que provoca que la creativitat i la imaginació del nis es vegi molt retallada. En la meua opinió penso que el responsable d'aquesta invasió tecnològica és el context familiar i, per tant, aquest ha de tenir cura alhora d'oferir als infants qualsevol tipus d'aparell electrònic.

Un altre factor de pes mencionat per la majoria del mestres és el pensament erroni que encara tenen moltes famílies en torn a la funcionalitat del joc. Em varen comentar que molts pares i mares pensen que jugar es perdre temps i que d'aquesta manera els seus fills no aprenen.

“En clase se pasan todo el día jugando y yo pago para que enseñen a mis hijos no para que los tengan jugando. Ya tendrán tiempo de jugar en casa”. Aquest testimoni és de pares i mares d'infants d'Educació Infantil i que, segons la mestra que ho contava, agredia a la seva professió. En aquesta casos penso que els mestres han de fer veure a les famílies que el joc és vital per als infants i que, d'alguna manera, sempre aportarà beneficis al seu desenvolupament. Per altra banda, em crea un sentiment de tristesa escoltar aquestes declaracions d'una mare ja que probablement dins el context familiar no valorin les creacions del seu fill mentre jugui.

Per altra banda, consideren que existent altres factors negatius que també provoquen aquesta disminució de temps per al joc lliure com, per exemple, l'augmenta d'activitats dirigides, la manca de temps per part dels pares degut a les extenses jornades laborals, l'excés de feina i treballs d'escola i la manca de temps de joc a l'aula, aspecte que em crida l'atenció. Em sorprèn ja que ens trobem davant una contradicció perquè per una banda defensen que el joc és vital i necessari però per l'altra ens diuen que dedicarien més temps al joc durant la jornada escolar. Més endavant parlaré del temps dedicat al joc dins l'aula.

Categoria 3: presència de l'adult durant el joc

Consideres necessària la presència de l'adult durant el joc dels infants? A través d'aquesta pregunta he pogut observar que la majoria fan una diferenciació clara entre el joc lliure i el joc dirigit. Afirment que durant el joc lliure, la presència de l'adult és innecessària i, per tant, aquest ha de ser espontani i de descoberta personal. En canvi, al joc dirigit l'adult juga un paper important. S'ha d'encarregar de recordar als infant les normes de comportament per a poder resoldre possibles conflictes.

D'altra banda, dos d'elles recolzen que l'adult sempre hi ha d'estar present i, a més, ha d'intervenir exercint diferents papers: interactuar amb ells, potenciar canvis de joc i garantir un espai de joc compartit i de respecte. En canvi, una altra mestra, ens diu que ella considera que els infants sempre ha de jugar de manera espontània i amb llibertat.

Fent una anàlisi, m'adono que existeixen diferents opinions. Tots permeten que l'infant dediqui més o manco temps a jugar però m'adono que finalment l'adult intervé transformant aquesta llibertat de joc en un moment massa controlat i reduït a un curt període de temps.

El juego, en su aspecto formal, es una acción libre ejecutada “como si” y sentida como situada fuera de la vida corriente, pero que, a pesar de todo, puede absorber por completo al jugador, sin que haya en ella ningún interés material ni se obtenga en ella provecho alguno, que se ejecute dentro de un determinado tiempo y un determinado espacio, que se desarrolle en un orden sometido a reglas y que da origen a asociaciones que propenden a rodearse de misterio o a disfrazarse para destacarse del mundo habitual. (Huizinga, 1972, p.27)

Categoria 4: què aporta la intervenció de l'adult en el joc?

Davant la pregunta, *quin tipus d'intervenció creus que ha de fer l'adult en el joc de l'infant?, què aporta aquesta intervenció?.* He pogut concloure que d'acord amb la pregunta anterior, l'adult té un rol important i, per tant, intervé des de diferents postures:

- Explicar les normes del joc i de comportament
- Interactuar amb ells
- Únicament observar
- Crear un espai i ambient idoni
- Intervenir només en cas de conflicte

- Oferir el material adequat a les necessitats del infants
- Fomentar la participació

Cal dir que tots coincideixen en que qualsevol tipus d'intervenció ha d'evitar realitzar-se de forma autoritària, sinó encaminant-la cap a l'assessorament. Penso que és un aspecte a tenir molt present ja que en el moment que l'adult actua imposant, talla per complet l'espontaneïtat i la llibertat del nin.

Les actuacions dels mestres haurien d'oferir actituds positives i útils per a la vida dels infants. Actituds com intervenir per assolir els objectius proposats, evitar rivalitats, fomentar el companyerisme, donar a conèixer possibles solucions per resoldre els conflictes o crear situacions de rols que es poden extrapolar a la vida diària són tipus d'intervencions que duen a termes la majoria dels mestres dins l'aula.

Categoria 5: normes de comportament social

D'altra banda, cal tenir en compte les normes de comportament social. A la pregunta: *consideres necessàries donar a conèixer les normes de comportament social pròpies del joc?*, tots recolzen que és importantíssim donar a conèixer als infants aquestes normes des del començament del joc. A més, fan una diferenciació entre unes normes genèriques per tot tipus de joc i una normes més específiques per a cada tipus de joc. En quant a la forma de dur-ho a la pràctica, ho fan a través de la conversa grupal al principi de cada joc, com he comentat anteriorment. També, per recordar-les, pengen a les parets les normes representades gràficament.

Al costat d'aquesta transmissió de normes que els adults fem als infants, és vital que aquests les interioritzin per poder-les aplicar el diferents situacions, tant en moments de joc com a situacions del dia a dia. “ Se trata de sus reglas para sí mismo, reglas, como dice Piaget, de autolimitación y de autodeterminación interior. El niño se dice a sí mismo: debo comportarme así y asá en este juego.” (Vigotsky, 1933-1982, p.43).

També, si en ocasions no es compleixen aquestes normes s'actua d'una manera determinada. En cas de no complir-les, s'asseuen a pensar si el que han fet està correcte i, posteriorment, la mestra manté una conversa amb el nin amb l'objectiu de fer-li veure que el que ha fet no està del tot be.

“Durant el joc, els infants també han de conèixer i respectar certes normes de comportament, que garanteixen la seva pròpia seguretat corporal i la seva salut“ (Tardos, 2010, p.17). En relació a la pròpia seguretat, els hem de fer saber que aquestes normes els permetrà evitar possibles perills i així prendre consciència dels seus límits.

Conocer y sentir placer de las propias capacidades implica ser consciente de los límites que uno tiene: tanto en el sentido de saber que puede arriesgar más porque tiene suficiente habilidad para hacerlos sin correr riesgos, como en el sentido de saber que si supera sus propios límites va a accidentarse. (Arnaiz, 2000, p.69)

Dimensió 2: Intervencions en el dia a dia

Categoria 1: temps de joc

En relació a la *quantitat de temps que dediquen al joc*, considero que hi ha una manca de dedicació. Depenent de la mestra, unes dediquen una quantitat més gran o més reduïda però realitzant una mitja, assignen dues hores com a màxim per jugar dins l’aula (una hora a la darrera hora del matí i una altra hora a la darrera hora de l’horabaixa) a més de la mitja hora de pati. La resta del temps ho dediquen a realitzar feines tradicionals amb fitxes.

Em va cridar molt l’atenció el testimoni d’una mestra: “Els nins que acaben abans la feineteta tenen més temps per jugar”, mestra de P4. Aquest fet, juntament amb la reflexió que hi destinen poc temps al joc, deixen clar que prioritzen les tasques pertinents per assolir les competències establertes per el currículum. Penso, que en aquest cas és necessari replantejar-se la situació i repensar una altra manera de fer. Una manera de fer on el joc representi un paper més important.

Hem d’oferir temps de joc suficient. El joc no hauria de considerar-se com un fet que es pot realitzar al pati o a classe si ens sobra temps després de fer un treball “important”, sinó com una manera d’aprendre la realitat de la vida. “[...] un juego más elaborado, más rico y más prolongado da lugar a que crezcan seres humanos más completos que los que se desarrollan en medio de un juego empobrecido, cambiante y aburrido.” (Bruner, 2002, p.219)

Categoria 2: materials de joc

En quant al material de joc i d'acord amb la pregunta, *quin tipus de material s'ofereix als infants?, quin objectiu es persegueix amb aquest?*, he de dir que aquest és molt estructurat. A tots les aules, el joc lliure es du a terme a través dels racons (racó de la cuineta, disfresses, construccions, peluixos, etc.) i el joc dirigit es centra, principalment, en jocs de raonament lògic-matemàtic (trenca-closques, pissarra magnètica, plastilina, etc.). També, quatre de les mestres realitzen jocs d'expressió oral i comunicació.

Totes coincideixen en que els objectius que persegueixen a través d'aquests materials és fomentar l'experimentació, la manipulació, la descoberta i la motivació, aspectes que afavoreixen la consolidació de la seva personalitat però penso que el material es queda un poc reduït en comparació a la força dels objectius pròpiament dits. Considero que es poden introduir materials més útils com objectes reciclats (capses de cartró, botelles de plàstic, taps, tubs, etc.) que donen més joc i que desperten en major grau la motivació, l'experimentació i la descoberta dels nins. També, es podria fomentar el joc a través del tracte amb la natura ja que en cap moment dediquen temps a aquests tipus d'aprenentatge.

Una de les mestres em va dir: "l'acció educativa es pot dur a terme amb qualsevol material". Personalment, no estic molt d'acord amb aquesta afirmació. No tot el material que oferim als infants dins l'aula és educatiu ja que una gran part d'aquest no dona possibilitats d'aprenentatge. Els jocs, joguines, objectes, instruments i materials han d'estimular i enriquir l'activitat de l'infant.

Alhora d'elegir una jogueta o un material determinat, considero que ens hauríem de plantejar certes qüestions: l'infant, desitja aquesta jogueta?, s'adequa a la seva edat?, la utilitzarà freqüentment o de forma esporàdica, o arribarà a deixar-la a un racó? Afavoreix la cooperació o la competitivitat? Fomenta les seves capacitats emocionals, intel·lectuals, relacionals, la creativitat, etc? És segura i de qualitat?. En aquest context, hem d'analitzar cada un dels elements i reconsiderar el que és més beneficiós per al nin.

Categoria 3: situacions de conflicte

A la següent pregunta: *en situacions de conflicte com, per exemple, quan un infant pren per costum les joguines dels companys, quina és la teva actuació? Intervens directament o crees situacions on els infants poden solucionar el problema ells mateixos a través de la conversa?*, podem observar que hi tenen lloc els dos punts de vista. La majoria dels mestres entrevistats

em van dir que en la majoria dels casos deixa que siguin els infants els que solucionin el conflicte. Només intervenen quan el problema s'agreuja (crits, espitjades, cops, etc.) i entre ells no són capaços de posar remei. Quan han d'intervenir, els fan reflexionar i els ofereixen un ventall de possibilitats per solucionar-ho, a més de donar qualque pauta (podeu alternar la jogueta, la podeu canviar, podeu jugar junts, etc.). Després, són ells els que decideixen com fer-ho. Per altra banda, tres dels mestres tenen molt clar que ells intervenen directament, és a dir, en una situació de conflicte són ells els qui donen la solució però és curiós que em diuen que després d'això els fan raonar. En aquests casos, penso que el mestre imposa la seva idea i ignora la possibilitat que els infants trobin una altra manera de solucionar-ho que, probablement, serà més efectiva que la del mestre.

Considero que l'adult ha de crear i oferir unes condicions favorables de convivència ja que els problemes de conductes entre infants poden aparèixer el qualsevol moment però solen succeir quan les oportunitats són adequades.

Hem de contemplar els conflictes com una ocasió per créixer i aprendre. El conflicte pot ser una fantàstica oportunitat per resoldre de forma formativa i creativa un probe la mitjançant un esforç tant per part del mestre com dels alumnes ja que poder solucionar el conflicte de forma satisfactòria pot generar efectes gratificants per a tots, és a dir, ajuda a l'infant a créixer en el seu desenvolupament moral i moral i, per altra banda, millora la satisfacció del mestre.

Categoria 4: joc dirigit o espontani?

El joc a l'aula és dirigit o espontani? D'on sorgeixen les propostes de joc? . En aquesta pregunta tots em contestarem que feien servir els dos tipus de joc depenent del moment. El capità de classe decideix a quin racó es vol jugar i ho fan així si la resta de companys està d'acord. "Normalment tria el mestre amb l'ajuda del capità". Aquest testimoni té un fons contradictori ja que definitivament el que tria el joc és el mestre i l'infant, possiblement, es veu condicionat pel que diu la mestra.

El joc ha d'estar dirigit per l'infant ja que és ell mateix qui decideix transformar una situació real en un moment de gran vàlua on els seus interessos i desitjos agafen força. Es perd el sentit del joc en el moment que volem dirigir-lo, actuar com animadors o fins i tot com a participants no convidats.

[...] los temas que se propone el juego no deben tener su razón fuera de sí mismos. Se ha podido aplicar al juego la definición que ha dado Kant del arte: «una finalidad sin

fin», una realització que sólo tiende a realizarse a sí misma. Desde el momento que una actividad se vuelve utilitaria y se subordina como medio a un fin, pierde la atracción y los caracteres del juego. (Wallon, 1941-1980)

Personalment, consideres que hem d'ensenyar als infants tot allò que a que poden jugar per tal que després puguin decidir ells mateixos? O penses que és una activitat de descoberta pròpia?. D'acord amb les seves actuacions, consideren que es necessari posar a l'abast de l'infant els diferents materials però han de ser ells mateixos els que decideixen quina utilitat donar-li. Una mestra afirmava que els anys d'experiència docent li han demostrat que es molt més beneficiós per a l'infant la pròpia descoberta de tot allò que l'envoltat. És una errada ensenyar a jugar ja que de ser així, no es pot considerar un joc com a tal. "El bebè, que juga en condicions adequades, ho fa de manera tan variada, adquireix experiències tan múltiples que l'afecten a ell, la seva jogueta i el seu entorn, que si nosaltres, adults, volguéssim ensenyar-lis, no ho aconseguiríem." (Tardos, 2010, p. 33).

Categoria 5: ritmes de joc

Fins ara, hem parlat dels infants que juguen però quan un nin no vol, la situació i estratègies d'intervencions són diferents. A la pregunta: *quina és la teva reacció front un infant que no juga, que es manté silenciós i només observa als altres companys?*, les respostes són molt similars. Coincideixen en que és primordial conèixer quina és la causa per la qual el nin no vol jugar. Poder ser varies: no li agrada el material, no l'interessen les propostes dels companys, no té motivació, etc. Per això, una vegada es coneix el motiu cal actuar de forma progressiva mitjançant diferents estratègies. Unes mestres animen l'infant a jugar intentant involucrar-lo i donant-li a conèixer la sensació de benestar que li pot produir jugar, ja sigui tot sol o amb els companys. Penso, que tal vegada els materials que s'ofereixen no desperten l'interès del nin i pot ser caldria conèixer els seus gustos per així poder proposar-li altre tipus de material o instruments.

Altres mestres prefereixen donar espai i temps a la situació. Tal vegada l'infant necessita un temps per estar tot sol i observar el que fan els companys. Per això, s'han de respectar els seus ritmes i en cas de ser una situació reiterada, cal consultar-ho amb l'especialista del centre.

Categoria 6: reconeixement de les accions dels infants

La darrera pregunta es planteja amb la intenció de conèixer les estratègies que utilitzen els mestres per reconèixer les actuacions dels infants durant el joc: *quines estratègies dus a terme*

per reconèixer les accions dels infants: mirades, paraules, t'endinses dins els seu joc, etc.?.

Tots coincideixen en que la principal estratègia que utilitzen és l'observació directa i el recolzament a través de paraules. Donen molta importància a la comunicació i al saber escoltar-los. Consideren que aquesta comunicació és imprescindible per a que l'infant pugui expressar el que està fent. D'aquesta manera, el mestre contempla les seves accions. Al mateix temps, cinc de les mestres defensen la seva implicació en el joc del nin. Pensen que endinsar-se dins el seu joc és una manera molt efectiva de donar valor als seus actes.

En la meua opinió, no estic del tot d'acord amb aquesta actuació. Penso que en certa manera és adequat involucrar-te en el joc però cal tenir clar quin és el teu paper. La mestra no s'ha de convertir en el personatge principal del joc i els infants no han de passar a un segon pla. Les propostes de l'adult han de se eficaces si es fan amb ells, com a iguals.

Diàriament, m'enriqueix molt com a persona el fet de poder dedicar-li un gest o una simple paraula de reconeixement a un infant i fer-lo sentir especial. “Las expresiones poéticas de los niños se deben valorar de la misma manera que valoramos las de los poetas, los pintores y los músicos adultos.” (Egan, 2000, p.104)

6. Conclusions

Aquest treball m'ha permès aprofundir en l'anàlisi i la reflexió del rol de l'adult en el joc lliure de l'infant. A partir de la recerca i la realització del marc teòric, juntament amb l'anàlisi de les entrevistes realitzades he pogut extreure conclusions del tema treballat.

1. He aprofundit en la importància del rol de l'adult durant el joc duent a terme una recerca teòrica.

A través de la recerca de la fonamentació teòrica he pogut conèixer les diferents visions que tenen els autors en torn a la naturalesa del joc: Froebel, Decroly, Montessori, Tardos, etc . A través d'aquest marc teòric he observat l'evolució positiva que ha sofert el concepte de joc a través de la història.

Gràcies a aquesta evolució, he pogut concloure que partint de qualsevol de les teories, el joc sempre aporta beneficis per al desenvolupament de la persona ja sigui a nivell físic, cognitiu o emocional. Tot seguit, el grup de les teories clàssiques donen a la intencionalitat del joc un caire més fisiològic, fins i tot com una eina per alliberar les tensions de manera incidental. Cal dir que aquestes teories no es poden considerar completes ja que es deixen de banda altres aspectes essencials i de major rellevància. Més endavant, les teories modernes donen un paper més important al joc ja que donen pas a altres nivells del desenvolupament personal com són la intel·ligència, la sociabilitat, factors ambientals, la cultura, etc. D'aquesta forma, el concepte de joc comença a agafar força tot i que més endavant és la pedagogia lúdica la que aporta al joc un valor pedagògic.

2. He pogut investigar i analitzar la importància del joc en la infància dels infants.

El joc es considera una eina vital d'aprenentatge a més d'un factor essencial per al desenvolupament emocional, físic, cognitiu i social de l'infant. Cal tenir cura d'aquest ja que afectaran de forma decisiva en la seva vida.

A través d'aquest joc els infants poden descobrir i mesurar les seves possibilitats. A més, expressen els seus sentiments, conflictes, pors, fantasies, etc. És una altra via per alliberar les seves tensions i, en molts moments, sentiments de culpa que en ocasions han pogut sentir. El joc ha de ser espontani i en tot moment ha de permetre la descoberta i l'experimentació de l'entorn.

3. He pogut conèixer i analitzar diferents formes d'intervenció dels adults en el joc.

Gràcies a la recopilació del marc teòric i a la realització de les entrevistes als mestres, he pogut realitzar una conclusió més profunda sobre la temàtica estudiada.

Una de les idees claus més rellevants és que l'adult és la persona adient per crear situacions de joc favorables. És l'encarregat de crear unes condicions de joc que ofereixin a l'infant tranquil·litat, calma i seguretat. Només l'infant que és sent segur és capaç de gaudir del moment del joc. Ha de tenir cura de l'espai i del temps. El nin ha de comptar amb la possibilitat de moure's lliurement i per això, l'adult ha de donar-li un temps suficient de joc. Per tal que l'infant s'enganxi al joc, cal que la major part del temps tinguin la possibilitat de jugar.

Els infants has de sentir la presència de l'adult per a sentir-se protegits. Aquesta presència no ha de convertir-se en una figura autoritària ja que d'aquesta forma l'infant perd els seu interès per la descoberta del joc. L'adult ha de ser l'encarregat de fer conèixer als nins quines són les normes de comportament social que garanteixin la seva pròpia seguretat i salut. En cas de conflictes, no cal que l'adult intervingui. És important deixar temps als infants perquè puguin solucionar ells mateixos els problemes. Només ha d'intervenir en cas de que no ho aconseguixin o si un conflicte es repeteix sovint. Tot i així, són els infants els que ha de solucionar la situació. L'adult ha d'estar atent a la situació, ha d'observar els moment de joc i ha de manifestar als infants que ho està fent.

Es importante tener en cuenta que la observación debe partir siempre de una actitud de escucha y de comprensión del niño o de la niña, sin olvidar que la mirada del observador se fija especialmente en algunos aspectos de la realidad porque está mediatizada por las propias experiencias y expectativas de éste, y por las resonancias que le llegan de los propios niños y niñas. Así como no hay dos niños que jueguen de la misma manera, tampoco hay dos observadores que recojan idéntica información de los parámetros que hemos mencionado. (Esteban y Parellada, 2001, p.3)

Cal donar suport a les accions dels infants ja sigui a través de mirades, paraules positives, etc. El fet de jugar amb l'infant, li aporta satisfacció i plaer.

En relació al material, l'adult és l'encarregat de proporcionar-li al nin. Aquest material s'ha d'ajustar a l'edat i les característiques dels infants. A més, ha de presentar-se de forma ordenada i contínua. L'adult ha d'oferir una sèrie de jocs i juguetes i serà l'infant qui

decideixi si vol o no jugar amb aquestes. Doncs, cal conèixer en profunditat el joc dels nins i els interessos que tenen per aquest.

El joc és un escenari privilegiat i únic per a la interacció pares-fills, un escenari que es converteix en un motor per al desenvolupament infantil. Mestres, educadors i famílies s'han d'involucrar emocionalment. D'aquest feedback mutu, es trauran beneficis personals tant per als pares com per als infants i afectaran positivament en la seva personalitat. A gran escala, penso que el paper dels adults en la seva relació amb l'infant dona lloc a un factor essencial per a la consolidació de la seva vàlua personal.

Per acabar, si la persona es construeix a través de la relació amb els altres, no podem desapropiar el joc lliure com a espai idoni per a afavorir un millor nivell de comunicació i per gaudir-ne. El tipus de relació que es crea entre adult i infant dona lloc a unes complicitats especials i a uns espais íntims que possibiliten aquestes relacions interpersonals, encara que l'infant sigui molt petit. Si l'afavorim en la infància, amb més possibilitats la mantindrem al llarg de tota la vida.

7. Referències bibliogràfiques

- David, M., & Appell, G. (2010). Conversando con... Anna Tardos. *Lóczy, Una Insólita Atención Personal, Barcelona: Ocataedro-Rosa Sensat, 42-44.*
- Cortada, K., Paolicchi, G., Pannella, A., Maestro, C., Garau, A., Colombres, R., Rodríguez, M. F. (2005). Apego y juego. Marcas epocales en la conformación de las funciones parentales.
- Garrido, P. (2010). El juego en el desarrollo infantil. *Mcgraw-Hill, 2.*
- Hervás, E. (2008). El Juego en Educación Infantil.
- Maños, R. V. (2009). El joc lliure: un espai natural per al desenvolupament infantil. *Aloma: Revista de Psicologia, Ciències de L'educació I de L'esport, 25, 137-159.*
- Duek, C. (2012). El juego infantil contemporáneo: medios de comunicación, nuevas prácticas y clasificaciones. *Revista Brasileña de Ciencias Del Desporte, 34, 649-664.*
- Favoreciendo la actividad autónoma y el juego libre para los niños y niñas de 0-3 años.* (2012). Perú: Ministeri d'Educació.
- Gómez Ramírez, J. F. (2009). El juego infantil y su importancia en el desarrollo. *CCAP, 10, 5-13.*
- Linaza, J. (2008). El juego infantil y el lugar del adulto en él, *344, 5-8.*
- Moore, S. G. (1997). El Papel de los Padres en el Desarrollo de la Competencia Social. *Eric Digest, 7469(217), 1-2.*
- Piaget, J. (2000). La importancia del juego, *3, 33-51.*
- Quiroga, A. (2010). Facilitadores y obstaculizadores del desarrollo Infantil, primer año de vida, *11, 1-12.*
- Mas, M. T. (2006). Rol adulto y desarrollo atencional del niño: un estudio desde una perspectiva interactiva. *Infancia y Aprendizaje: Journal for the Study of Education and Development, 2, 167-176.*
- Morales Benito, L. (2013). Revista d'estudis Filosòfics. *El impulso lúdico: esencia y estructura del juego. 25.*
- Kenneth, R. (2007). In-fàn-cia-a, educar de 0 a 6 anys. *La importancia del joc, 159, 34-36.*
- Garcia Ollada, L. (2004). In-fàn-cia-a, educar de 0 a 6 anys. *Jugues amb mi?, 138, 35-40.*
- Tardos, A. (2010). L'adult i el joc de l'infant (1ª ed.). Barcelona: A. M. Rosa Sensat.

8. Annexos

Annex 1: Guia didàctica

L'adult en el joc lliure de l'infant

Guia didàctica: estratègies d'intervenció

Com hem estudiat fins ara, el joc constitueix un element bàsic en la vida d'un infant que, fins i tot, arriba a convertir-se en un element necessari per al seu desenvolupament. Els infants necessiten estar actius i descobrir el món que els envolta amb l'objectiu que puguin créixer i desenvolupar les seves capacitats. A més a més, el joc els permet aprendre a conèixer la vida.

Hem de tenir present que el joc és una activitat en la qual els adults ens hem d'involucrar. Els més petits, des d'una edat primerenca, comencen a utilitzar unes estratègies que li permeten enfrontar-se a multitud de situacions i continuaran així si els adults els hi donam l'oportunitat de fer-ho. Per això, l'adult ha de ser l'encarregat d'observar els comportaments dels infants amb l'objectiu de conèixer aquestes estratègies per així, ajudar-los a millorar. És essencial ser conscients que pares i educadors hem de crear, afavorir i guiar situacions de joc continu. Hem de dur a terme una sèrie d'estratègies per a convertir aquest joc en una situació d'aprenentatge que desperti els interessos i desitjos dels petits.

Alhora de crear situacions de joc, cal tenir en compte una sèrie de característiques fonamentals en torn a la intencionalitat d'aquest:

- Provoca plaer
- Neix de forma espontània
- Permet donar pas a la iniciativa
- Satisfà desitjos i necessitats pròpies
- Sorgeix de l'impuls per conèixer i descobrir

D'altra banda, com he mencionat anteriorment, la intervenció de l'adult ha de propiciar moments d'aprenentatge significatiu i per això s'han de tenir en compte els següents principis pedagògics:

- Valorar la pròpia autonomia: l'infant és capaç de decidir i actuar.

- Consolidar una relació afectiva: l'adult ha de possibilitar el desenvolupament d'una relació càlida amb l'infant. L'ha de conèixer i entendre'l.
- Afavorir en l'infant la presa de consciència de si mateix i del seu entorn: els adults han d'ajudar al nin a comprendre qui és i tot allò que l'envolta en la seva vida: que succeeix, qui s'encarrega de les seves cures, etc.
- Crear les condicions adequades que garanteixin un bon estat de salut integral: l'adult s'ha d'encarregar de vetllar per la salut física i emocional dels infants.

En el joc lliure, el paper de l'adult s'ha de desenvolupar mitjançant intervencions indirectes: creant un ambient favorable, preparant materials adequats, ubicant espais pertinents, oferint seguretat i acompanyament en moment necessaris i realitzant una observació activa del joc de l'infant, valorant els seus projectes i aprenentatges. A continuació ho explicaré de forma detallada:

1. Funcions de l'adult

Durant el temps de joc, l'adult ha de complir les següents funcions:

- Presentar-se com un observador actiu, flexible i tolerant capaç de satisfer les necessitats del nin.
- Respectar i valorar les accions dels infants.
- Mantenir una actitud de disponibilitat i de comunicació, donant lloc a un feedback comunicatiu (verbal i no verbal) fent ús d'un llenguatge clar i senzill, però no infantil.
- Oferir llibertat de moviment creant i organitzant l'entorn.
- Ajustar els tipus de jocs a les possibilitats i al nivell evolutiu dels infants començant per activitats més simples a fi que l'infant es senti segur per a poder realitzar-les.
- Oferir jocs a partir de situacions reals de la vida del nin com per exemple els racons. Als infants els agrada aquest joc entre fantasia i realitat ja que enriqueixen la seva imaginació simbòlica.
- Permetre un temps suficient de joc que permeti a l'infant gaudir la major part del dia d'allò que està realitzant.
- Ajudar a resoldre els possibles conflictes que sorgeixin durant el joc a través de la conversa entre els infants: arribar a acords, negociar, respectar, etc.

- Mostrar interès durant la major part del temps de joc i evitar fer-ho només quan aconseguen l'èxit final. Mostrar al nin la convicció que ho arribarà a aconseguir, l'ajudarà a sentir-se segur i perseverant.
- Els adults no han d'imposar les seves metes als infants ja que això farà que aquests perdin l'interès per els seus projectes.
- Cal evitar els elogis falsos. D'aquesta manera, el nin es creurà que el que està fent és correcte i no es pot millorar.

2. Ambient favorable

L'adult ha de crear un ambient relaxat, tranquil i segur que permeti a l'infant explorar. Dins aquest ambient, l'adult ha de mostrar una actitud positiva d'ajuda i de respecte cap allò que l'infant està realitzant. D'aquesta manera, el nin es sentirà segur i podrà jugar sense cap tipus de cohibició. Per construir un espai acollidor es recomana:

- Bona il·luminació
- Evitar abundància de gent
- Mobiliari accessible i adaptat a l'edat dels nins
- El material penjat a les parets ha d'estar a l'altura dels infants
- Es aconsellable utilitzar colors càlids per al mobiliari i les parets i es recomana emprar colors brillants, cridaners.
- Per a la seguretat, algunes recomanacions són eliminar les puntes de les taules o mobles, les cadires han de ser de quatre potes a fi d'evitar voltejos, els mobles i miralls han d'estar ben fixos, tenir cura de l'electricitat, etc.
- Fer ús de la música per ambientar la situació

3. Materials adequats

Els instruments o juguetes han de ser adequats al nivell de desenvolupament de l'infant. Per això, és molt important la selecció d'aquest material ja que l'objectiu és estimular i enriquir l'activitat de l'infant. Algunes recomanacions són:

- Els objectes han de promoure l'autonomia de l'infant, l'exploració i la descoberta, evitant perills per a la seva salut.

- Cal conèixer en profunditat el tipus de joc de cada un dels infants i amb què els agrada jugar ja que d'aquesta forma podrem seleccionar amb més facilitat el material o la joguina que més els interessi.
- Presentar tot el material als infants de forma ordenada. Això aporta ordre i seguretat. A més, a mesura que juguen, cal ordenar les joguines.
- Durant els primers anys (0-3), cal repartir la quantitat de joguines de forma equitativa per tot l'espai. D'aquesta manera, ens assegurem que al seu voltant tinguin joguetes a una distància a la qual pugui arribar.
- A mesura que el joc de l'infant va evolucionant, es aconsellable col·locar el material de forma diferent ja que així poden descobrir altres utilitats que fins als moments no coneixien.
- En edats més avançades (3-6), és útil col·locar prestatgeries per arraconar les joguetes. Això els permet aprendre a organitzar el material i a distribuir-lo als llocs corresponents. També es poden utilitzar cistelles per ordenar el material en diferents conjunts.
- Com podem variar les joguetes? Per als bebès no es necessària molta varietat, podem donar cada dia les mateixes ja que necessiten d'uns mesos per conèixer-les i descobrir-les bé. A partir del primer any ja es pot variar el temps de joc i es pot introduir més variació, fins i tot, organitzar un tipus de material per a un temps concret del dia i fer variacions.
- Cal treballar l'hàbit de recollir el material o joguines. Els més petits el poden recollir a les cistelles i els més grans ho poden col·locar a les prestatgeries. Alhora d'arraconar podem convidar a fer-ho a aquells infants que ja no estan centrats en un joc determinat, sinó que el que fan es passejar-se o interrompre els jocs dels altres.
- Es pot utilitzar materials com llibres o peluixos en la transició d'una activitat a una altra. Aquest tipus de material no comporta molt desordre i pot aportar tranquil·litat.

4. Espais favorables

L'espai ha de permetre el lliure moviment de l'infant evitant qualsevol tipus d'obstacle. Ha de fomentar el plaer de moure's a través d'estructures com plataformes, rampes, estores, etc.

D'acord amb Tardos (2010), un espai de joc adient està condicionat per tres factors principals: la mida o grandària de l'espai, el mobiliari i el nombre d'infants que juguen. De forma general, cal tenir en compte les següents consideracions :

- Es recomana que la superfície sigui ferm i aïllada de baixes temperatures i humitat.
- S'ha d'aprofitar al màxim possible tot l'espai del què disposem. Hem d'evitar crear situacions de joc en les quals els infants es sentin atabalats i promoure activitats on es pugui disposar de la major part de la superfície disponible. Això aportarà més llibertat als moviments i desplaçaments dels petits.
- Evitar en tot moment que el mobiliari es converteixi en un obstacle per als infants. Per això, aquell mobiliari que no hem d'utilitzar fins un moment concret del dia com per exemple les taules i cadires per dinar, s'han de mantenir arraconats o amagats per a que no molestin.
- Garantir la seguretat i el benestar.
- Construir espais que afavoreixin la interacció i les relacions socials a través dels processos de comunicació entre iguals.
- Es suggerible crear diversos espais per als diferents jocs (racons): lectura, lògico-matemàtica, construccions, etc. A més, també es poden diferenciar varis espais per les activitats que es duen a terme durant el dia: un espai per al son, per a la alimentació, per a la higiene, etc; a més de comptar amb una superfície única per al moviment i el joc. D'aquesta forma, l'infant reconeixerà progressivament el que pot fer en cada un d'aquests espais.

En definitiva, les actuacions i l'acompanyament de les persones adultes en el joc lliure han de servir per crear experiències beneficioses i d'enriquiment personal. L'adult ha de facilitar, compartir, enriquir, animar i observar aquests moments privilegiats d'activitat lúdica.

Annex 2: Entrevista a mestres d'Educació Infantil

A continuació, apareix el model d'entrevista realitzat als deu mestres d'Educació Infantil.

Treball de Fi de Grau: entrevista a mestres **El rol de l'adult en el joc lliure de l'infant**

Educadors i famílies coneixen la importància que té el joc en la vida dels infants. El joc és un activitat universal, una activitat que les persones realitzem al llarg de tota la vida i que contribueix al desenvolupament integral. Mitjançant el joc s'ofereix a l'infant moltes ocasions d'aprenentatge ja que posa en marxa habilitats i desenvolupa i millora les que ja estan apreses. A través del joc, l'infant explora tant el seu entorn com les persones i objectes que l'envolten, a més d'aprendre a coordinar les seves pròpies accions i la dels altres.

A continuació, es presenten una sèrie de preguntes per a que diferents mestres ens donin una petita visió de les seves consideracions en torn al joc lliure dels infants dins l'aula.

EDAT:

Nº ANYS DE PROFESSIÓ:

SEXE:

ESCOLA:

AULA:

1. Quina és la funció del joc des del teu punt de vista?
2. En l'actualitat, existeixen diferents factors que han provocat una reducció del temps destinat al joc lliure, aspecte negatiu per a l'infant. D'acord amb la societat actual, quins creus que podrien ser aquests factors?
3. Consideres necessària la presència de l'adult durant el joc dels infants? Raona la teva resposta.
4. Quin tipus d'intervenció creus que ha de fer l'adult en el joc de l'infant?
5. Que aporta la intervenció de l'adult al joc infantil?
6. Quina quantitat de temps dediqueu al temps de joc durant la jornada escolar?
7. Quin tipus de material s'ofereix als infants? Quin objectiu es persegueix amb aquest?
8. Consideres necessari donar a conèixer als infants les normes de comportament social pròpies del joc? De ser així, como ho dus a la pràctica dins l'aula?

9. En situacions de conflicte com, per exemple, quan un infant pren per costum les joguines dels companys, quina és la teva actuació? Intervens directament o crees situacions on els infants poden solucionar el problema ells mateixos a través de la conversa?
10. El joc a l'aula és dirigit o espontani? D'on sorgeixen les propostes de joc?
11. Personalment, consideres que hem d'ensenyar als infants tot allò que a que poden jugar per tal que després puguin decidir ells mateixos? O penses que és una activitat de descoberta pròpia?
12. Quina és la teva reacció front un infant que no juga, que es manté silenciós i només observa als altres companys?
13. Quines estratègies duses a terme per reconèixer les accions dels infants: mirades, paraules, t'endinses dins el seu joc, etc?

